ASPECTE MORFOFIZIOLOGICE ALE MAMIFERELOR SUBTERANE (*SPALAX LEUCODON* NORDMANN ŞI *TALPA EUROPAEA* LINNAEUS) PE TERITORIUL REPUBLICII MOLDOVA

Egor CIMPOIEŞU, Facultatea de Biologie şi Pedologie

Această lucrare reprezintă o cercetare amplă ale aspectelor comparative fiziologice şi morfologice ale animalelor subterane – *Spalax leucodon* Nordmann şi *Talpa europaea* Linnaeus pe teritoriul Republicii Moldova în condiţii de habitate naturale şi antropizate.

Deoarece aceste două specii subterane sunt adesea confundate, ne-am propus să realizam o analiză comparativă mai aprofundată a aspectelor morfologice şi fiziologice, aspectelor trofice, densităţii şi activităţii sezoniere ale acestora. În urma cercetărilor efectuate, putem menţiona că arealul orbetelui şi al cârtiţei pe teritoriul Republicii Moldova, în mare măsură, se suprapun; densitatea medie a cârtiţei este de cca 1-2 indivizi/ha, iar a orbetelui – 5-6 indivizi/ha. Asupra aspectelor morfo-fiziologice, diferenţe esenţiale scheletale se observă în structura craniului, a sectorului cervical, a membrelor anterioare şi posterioare, în structura formulei dentare. Din punctul de vedere al nutriţiei, cârtiţa este preponderent carnivor, pe când orbetele – preponderent ierbivor.

Actualitatea temei. Din punct de vedere ecologic, atât cârtiţa cât şi orbetele au un rol bine determinat, stabilit prin evoluţie şi adaptare. Ambele specii sunt verigi absolut necesare, lipsa cărora ar putea să ameninţe bunăstarea altor componente biologice ale naturii, atât a celor vii, cât şi celor nevii.

Pornind de la aceasta, am considerat că un efort de cunoaştere mai profund, din aspecte diferite, inedite şi mai ales în contextul concret al teritoriului Republicii Moldova, al răspândirii, modului de viaţă, rolului şi ecologiei cârtiţei şi orbetelui este absolut necesar.

Materiale şi metode. Studiul morfofiziologic al reproducerii, repartiţiei în habitatele naturale şi antropizate a fost efectuat conform cerinţelor zoologice clasice.

Rezultate şi discuţii. Ambele specii, în marea majoritate a cazurilor, populează habitate comune sau învecinate. Ocupând aceeaşi nişă ecologică, speciile se deosebesc prin tipul nutriţiei: orbetele este preponderent fitofag, pe când cârtiţa – carnivor.

Modul de viaţă subteran are ca urmare aspecte adaptive comune. Astfel, pentru ambele specii este caracteristic modul de viaţă subteran, în galerii săpate pe parcursul dobândirii hranei. Sectoarele subterane de galerii pot fi divizate în dependenţă de utilizare: zona cuibului; zona de tranzit (verticală, orizontală); zona trofică.

În urma analizelor comparative a scheletelor acestor două specii putem menţiona că se observă diferenţe esenţiale în forma şi structura craniului: orbitele cârtiţei sunt amplasate lateral, pe când la orbete acestea se situează

dorso-lateral; la cârtiță sunt mai bine dezvoltați caninii superiori, pe când la orbete – incisivii, în special cei inferiori (≈ 15 mm) și cei superiori (≈ 8 mm).

Tabelul 1

Analiza comparativă a aspectelor morfofiziologice a orbetelui și cârtiței

Talpa europaea	**Criterii**	***Spalax leucodon***
113-159 mm	***Lungimea corpului***	164-240 mm
25-40 mm	***Lungimea cozii***	5-7 mm
72- 128 g	***Masa corporală***	180-300 g
Cenușiu-închis, negru	***Culoarea corpului***	Cenușiu, cenușiu-roșcat
Păduri de foioase, văi umede înțelenite, terenuri agricole	***Habitatul***	Grădini, livezi, vii, pășuni, terenuri agricole, rareori – în graminee
1-2 indivizi	***Densitatea medie (ha)***	4-5 (silvostepă); 10-13 (stepă)
Nevertebrate	***Nutriția***	Vegetală (tuberculi, rizomi)
Mai-Iunie	***Perioada de reproducere***	Martie-Aprilie
3-6, rareori 7-9 pui	***Prolificitate***	În medie – 3 pui
4-5 ani	***Longevitate***	2-3 ani

Membrele anterioare ale cârtiței sunt mai mari, înzestrate cu gheare lungi și ascuțite, orientate lateral, pe când la orbete membrele anterioare sunt mai mici, lipsesc ghearele lungi. Regiunea caudală la orbete, în comparație cu cea a cârtiței nu poate fi văzută la exterior, fiind alcătuită din 4-5 vertebre puternic reduse și concrescute.

Concluzii:

1. Arealul orbetelui și al cârtiței, în mare măsură, pe teritoriul Republicii Moldova se suprapun, ocupând habitate învecinate, intersectându-se la hotarele acestora.
2. Densitatea medie a cârtiței pe teritoriul R. Moldova este aproximativ de 1-2 indivizi/ha, pe când densitatea medie a orbetelui este de aproximativ 5-6 indivizi/ha.
3. Particularități esențiale scheletale se observă în structura craniului, sectorului cervical, a membrelor anterioare și posterioare, în structura formulei dentare. Aceste particularități sunt legate de modul săpător, aruncare a substratului și nutriție.
4. Cârtița (*Talpa europaea*) este preponderent carnivor, procentajul hranei vegetale este foarte mic alcătuind 1-5% față de 95-99% hrană animală. Orbetele (*Spalax leucodon*) este preponderent ierbivor, procentajul hranei animale alcătuind 1-3%, față de 97-99% hrană vegetală.
5. Reprezentanții ambelor specii au influență atât pozitivă, cât și negativă. Contribuie la îmbunătățirea fertilității solului prin afânare și aerație. Orbetele însă poate fi considerat un adevărat dăunător, aducând prejudicii economice prin distrugerea culturilor agricole.

Recomandat
Victor CIOCÂRLAN, dr., conf. univ.